

закономірностей розвитку конфліктів.

1. Burlakova, I., Sheviakov, O., Kondes, T., Kornienko, V., Ostapenko, I., & Gerasimchuk, O. (2022). Social and pedagogical aspects of occupational health of specialists. *Pedagogy and Education Management Review*, (4), 38–43. <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2022-4-38>

2. Shevchenko O, Sheviakov O, Kornienko V, Burlakova I, Slavska Y, Sizov V, Dorohan S. Psychological components of the rehabilitation potential of specialists of low enforcement forces structures. *Med. perspekt.* [Internet]. 2022. Dec.29 [cited 2023 May 6]; 27(4): 214-21. Available from: <http://journals.uran.ua/index.php/2307-0404/article/view/271228>

Олександр ШУМЕЙКО,
старший викладач кафедри
психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ Я-КОНЦЕПЦІЇ МОЛОДИХ ЮРИСТІВ ТА КУРСАНТІВ СИСТЕМИ МВС

Специфіка формування Я-концепції молодих юристів та курсантів вищів системи МВС під час навчання завжди викликала інтерес не лише у педагогів вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, але й у психологів. Особливості формування Я-концепції молодих правників та курсантів не є достатньо висвітленими через низку об'єктивних складнощів при дослідженні, адже якщо поведінковий та когнітивний компоненти можуть достатньо ефективно вивчатися за допомогою наявного у фахівців-психологів апарату психодіагностичних методик, то емоційний компонент є більш неоднозначним для вивчення. При аналізі проявів Я-концепції молодих правників та курсантів вищів системи МВС необхідно враховувати як фізіологічні, індивідуально-психологічні зміни (розвиток самосвідомості, розширення сфери вольової активності), так і соціальний контекст життя курсантів (мета, сенси, статусні диспозиції тощо). В юнацькому віці має бути вирішено мегазавдання – стати дорослим у всіх сенсах (фізіологічному, психологічному та соціальному). Однак це завдання вирішується плавно, без важких потрясінь та їх наслідків, методично та цілеспрямовано. Важливими ознаками, що істотно відрізняють юнацький вік від інших вікових категорій, є актуальні зміни у сфері самосвідомості, які мають першорядне значення для подальшого розвитку та становлення юнака-правоохоронця як дорослої та самодостатньої особистості. Саме в цьому віці у молодих людей активно формується самосвідомість, виробляється власна незалежна система цінностей та норм, широко апробуються критерії для самооцінки, формується ставлення до себе, світогляд. У цьому віці юнаки починають усвідомлювати свою ексклюзивність та унікальність, відбувається поступова заміна системи

оцінок, переорієнтація із зовнішніх оцінок на внутрішні.

Отже поступово у юнаків-правоохоронців формується особистісна глибинна сутність, свій «образ Я», Я-концепція в цілому, своя система самооцінки, яка сприяє подальшому усвідомленому або іноді й неусвідомленому моделюванню поведінки. Я-концепція – це система, яка динамічно розвивається, уявлення людини про саму себе, що включає критичне усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних, характерологічних, соціальних та інших властивостей, а також самооцінку та суб'єктивне сприйняття, вплив на особистість зовнішніх факторів [1]. Описову складову Я-концепції часто називають «образом Я»; складову ж, пов'язану зі ставленням до себе або окремих своїх якостей, називають самооцінкою.

Самооцінка – особистісне судження про свою цінність. Як зазначає Л.В. Бороздіна, «самооцінка відбиває ступінь розвитку в індивіда почуття самоповаги, відчуття власної цінності та позитивного ставлення до всього того, що входить у сферу його Я». Описуючи особливості самооцінки у курсантів відомчого вишу, багато дослідників відзначають її ситуативність, нестійкість, схильність до зовнішніх впливів. Особливо очевидні зміни відбуваються у змістовній стороні самооцінки. Це пояснюється, по-перше, тим, що саме в юнацький період дорослішання та становлення, досить короткий за своєю тривалістю, спостерігаються різкі зміни при переході усвідомлення від фрагментарного і недостатньо чіткого бачення себе – до повної, всеосяжної Я-концепції. У результаті в молодих правників та курсантів-правоохоронців виробляється суб'єктивний конструкт, орієнтований на певні дії та вчинки. Такі конструкти необхідні для міжособистісного спілкування, вироблення механізму взаємодії з іншими людьми. Кожна людина має свій специфічний та неповторний набір таких конструктів. До того ж колектив курсантів у вишах системи МВС – це також унікальна соціально-психологічна спільнота молодих людей, що об'єднані специфікою спільної предметної діяльності, тобто навчанням, загальною системою цілей, мотивами, орієнтаціями та мають загальне колективне самовизначення.

Найбільш важливими та добре усвідомлюваними якостями свого «Я» для курсантів та молодих правників виступають комунікативні, інтелектуальні, вольові та фізичні якості, прояв яких дозволяє розглядати їх як основу ціннісного ставлення до себе. У процесі пізнання себе як особистості, формування самооцінки, самоповаги здійснюється передусім під впливом референтних людей чи соціальних груп, що сприймаються молодими правоохоронцями як носії еталонних якостей. У юнаків оцінні судження визначаються локусом контролю, власним ідеалом і спрямовані на з'ясування питань: яким я є в очах оточуючих, наскільки я відрізняюся від них і наскільки близький до свого ідеалу.

Висновки: самооцінка молодого правника визначається синтезом різних видів оцінок оточуючих, результатами діяльності та спрямована на пошук

своєї значущості для інших і для самого себе. Самооцінка є центральним утворенням Я-концепції особистості молодих правників та курсантів. Вона значною мірою впливає на соціальну адаптацію особистості, є регулятором її поведінки, взаємовідносин та діяльності. Однак слід розуміти, що самооцінка не є генетично обумовленим особистісним конструктом. Саме формування самооцінки відбувається у процесі навчальної діяльності молодих правоохоронців та міжособистісної кооперації і співробітництва. Найближче соціальне оточення молодих правників значною мірою також впливає на формування самооцінки.

1. Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції. Навч. посіб. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 310 с.
2. Каламаж Р.В. Я-концепція як складова професійної самосвідомості юристів. Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». – Острог. 2006. - Вип. 7. – С. 156-164.
3. Каламаж Р.В. Психологія становлення професійної Я-концепції майбутніх юристів. Острог. Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. – 404 с.

Олександр ШУМЕЙКО,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
старший викладач кафедри
психології та педагогіки

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ Я-КОНЦЕПЦІЇ МОЛОДИХ ЮРИСТІВ

Сьогодні юридичний фах є бажаним для багатьох молодих людей, а також можливістю повною мірою реалізувати себе та здобути авторитет в суспільстві. Однак варто відмітити, що зараз ще немає чітко окресленої наукової та законодавчої дефініції щодо категорії «молодий юрист» ані в юридичній психології, ані в правовій науці. Згідно із Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року, який визначає вікові межі молодіжного віку від 14 до 35 років, на нашу думку, під категорію «молодий юрист» підпадають молоді люди віком від 14 до 35 років, які навчаються або навчалися у закладах вищої освіти різних рівнів акредитації на правових спеціальностях: здобувачі, студенти, курсанти, молоді науковці, вік яких не перевищує 35 років.

У своєму дослідженні ми мали на меті визначити особливості формування професійної Я-концепції молодих юристів у процесі професійної підготовки. Наше дослідження складалося з трьох основних етапів, а саме: підготовчо-теоретичного, що включав детальний аналіз предмета й об'єкта